

Det gælder dit helbred ...

**- et anklageskrift
i en arbejdsskadesag**

Carl, stenhugger fra 1919 til 1972.

1953 På *Lungeklinikken* viser Carls lunger tegn på silikose.

1976 Fagforeningen anmelder Carl til *Sikringsstyrelsen*.

1978 Carl får en erstatning.

Andreas, stenhugger fra 1922 til 1974.

1953 På *Lungeklinikken* viser Andreas' lunger tegn på silikose.

1976 Fagforeningen anmelder Andreas til *Sikringsstyrelsen*.

1977 Andreas får en erstatning.

1979 Andreas dør.

Poul, stenhugger fra 1929 til 1976.

1962 På *Lungeklinikken* viser Pouls lunger tegn på silikose.

1974 Poul anmeldes til *Sikringsstyrelsen*.

1978 Poul får en erstatning.

Men — der gik op mod 25 år fra sygdommen opstod, til de fik deres erstatning — og så er en arbejdsskadeerstatning jo kun et plaster på såret for den enkelte, når helbredet er ødelagt.

Og — der blev ikke fra myndighedernes side på afgørende vis grebet ind over for støvplagen i disse mange år.

Erhvervssygdomme anmeldes til *Sikringsstyrelsen*. *Sikringsstyrelsen* tager stilling til invaliditetsgraden og beregner erstatningens størrelse.

Tabel. Silikose blandt de ved Stadsingeniørens værksted og oplagsplads ansatte stenhuggere. Nuværende og afdøde efter 1972, med over 10 års anciennitet.

	Alder pr. 1.1.76	anci- en- nitet	sidste under- søgelse	diagnose
nr. 1	67	25	1975	silikose
nr. 2	70	31	1975	silikose
nr. 3	66	32	1974	silikose
nr. 4	61	24	1975	observation for silikose
nr. 5	61	11	1975	grov lungeteg- ning
nr. 6	68	11	1975	forstørret hjerte
nr. 7	54	26	1974	intet abnormt

Tabellen taler sit tydelige sprog med hensyn til udbredelse af silikose.

Kun Poul var af *arbejdsgiveren* anmeldt til *Sikringsstyrelsen*.

Ingen andre havde fået besked om deres sygdom eller var blevet anmeldt — hverken til *Sikringsstyrelsen* eller til *Arbejdstilsynet*.

Carl og Andreas anmeldes først, da fagforeningen griber ind.

Med andre ord:

Først da arbejderne selv tog fat på sagen, blev det kendt blandt arbejderne, at flere af deres kammerater havde silikose.

Hvordan kunne det ske, når arbejderne rent faktisk havde gået til regelmæssige lungeundersøgelser i årevis?

Lægerne tilbageholdt oplysninger over for stenhuggerne

At stenhuggerne ikke var klar over deres erhvervssygdom skyldtes ikke mangel på undersøgelser.

Af Carls, Andreas' og Pouls journaler fra *Lungeklinikken* fremgik det, at de i næsten 30 år havde gået til regelmæssige undersøgelser. Desuden var de blevet undersøgt hos deres egen læge og på *Arbejdsmedicinsk Klinik*.

Alle disse undersøgelser har måske givet dem en fornemmelse af tryghed. Der var i så tilfælde tale om en falsk tryghedsfølelse.

De havde faktisk følt sig syge gennem mange år, — og Carl var på et tidspunkt holdt op med at arbejde af samme grund. Trods dette stolede de på lægerne.

År ud og år ind så lægerne sygdommen udvikle sig — uden på noget tidspunkt at informere stenhuggerne om deres tilstand.

Lægerne interesserede sig kun for, om stenhuggerne var i stand til at arbejde. De var ligeglade med, at en livsfarlig sygdom var under udvikling.

Konsekvensen af dette var:

- 1) at stenhuggerne blev frataget nogle »beviser« for det farlige arbejdsmiljø, »beviser«, de kunne have brugt i kampen for et bedre arbejdsmiljø.
- 2) at stenhuggerne blev frataget en reel chance for *selv* at vælge, om de ville skifte til et mindre farligt erhverv. Lægerne fortalte dem ikke, hvor risikabelt det var at forblive i dette arbejde.
- 3) at stenhuggerne blev frataget muligheden for i tiden at få deres retsmæssige erstatning.

Vi må altså konstatere:

at helbredsundersøgelser kun er nyttige, hvis arbejderne er kritiske over for resultatet.

Derfor: gå til lægen, hvis du føler dig syg. Husk at gøre lægen opmærksom på dit erhverv. De fleste læger kender ikke forholdene på arbejdspladserne og ingen af dem bliver i tilstrækkeligt omfang uddannet i arbejdssygdomme. Stol på egne symptomer — og ikke kun på lægens udtalelse. Føler du dig syg, så diskuter det med kammeraterne på arbejdspladsen, i klubben og i fagforeningen; sygdommen kan skyldes dit arbejdsmiljø.

Lægerne tilbageholdt oplysninger over for Arbejdstilsynet

Formålet med at anmelde til

- 1) *Arbejdstilsynet* er, at de kan blive opmærksomme på sygdomsfremkaldende faktorer i arbejdsmiljøet og dermed forebygge.
- 2) *Sikringsstyrelsen* er, at sikre den enkelte erstatning.

På det tidspunkt, hvor de tre stenhuggere var i arbejde, havde læger pligt til at anmelde til *Arbejdstilsynet* ved begyndende tegn på en erhvervssygdom.

Arbejdsgiverne skulle anmelde erhvervssygdommen til *Sikringsstyrelsen*.

Allerede i 1953 burde lægerne have anmeldt Carl og Andreas til *Arbejdstilsynet* på grund af begyndende tegn på silikose.

I 1962 skulle de have anmeldt Poul.

Røntgenbillederne viste, at der allerede på de nævnte tidspunkter var tydelige lungeforandringer.

Men lægerne anmeldte ikke!

Det var først i henholdsvis 1970, 1972 og 1974, at diagnosen, silikose, blev stillet.

Stenhuggerne blev henvist til *Arbejdsmedicinsk Klinik*, hvor diagnosen bekræftedes.

Man kunne forvente, at *Arbejdsmedicinsk Klinik*, som er specialister i arbejdsbetingede sygdomme, ville føle sig forpligtede til at gribe ind over for årsagerne ved at anmelde til *Arbejdstilsynet*.

Men de anmeldte heller ikke!

Lægerne havde altså tilbageholdt en viden over for *Arbejdstilsynet*. En viden, som kunne have forebygget flere silikosetilfælde på arbejdspladsen.

Arbejdstilsynet svigtede

Når *Arbejdstilsynet* får kendskab til en arbejdsplads med sundhedsfarligt arbejdsmiljø, skal de undersøge arbejdspladsen med henblik på at forbedre arbejdsmiljøet. Dette kan f.eks. medføre påbud om foranstaltninger, der skal fjerne eller mindske de sundhedsfarlige påvirkninger.

Lad os se på, om *Arbejdstilsynet* har levet op til deres forpligtelser over for stenhuggernes arbejdsmiljø.

Eksempel 1

24.08.72 afholdtes et møde i *Stadsingeniørens Direktorat, København*, om personale, der var udsat for sundhedsfarer i arbejdsmiljøet. Under mødet blev det oplyst, at der fandtes stenhuggere, der var angrebet af silikose.

Fra *Arbejdstilsynet* deltog **fabriksinspektør** Grete Vinter og **arbejdslæge** E. O. Errebroe-Knudsen.

Her skulle *Arbejdstilsynet* omgående have grebet ind med en tilbundsgående undersøgelse af arbejdspladsen. De skulle have foretaget en måling af støvindholdet i luften og derefter givet påbud om, at forholdene skulle forbedres — ved etablering af udsugningsanlæg.

Hvad skete der? — Intet!

Eksempel 2

I perioden frem til 1975 måtte stenhuggerne *selv sørge* for at få etableret et nogenlunde brugbart udsugningsanlæg — uden *Arbejdstilsynets* hjælp.

I hele denne periode skulle *Arbejdstilsynet*, som er en rådgivende instans, have ydet stenhuggerne hjælp, bl.a. ved at have foretaget de fornødne målinger. *Arbejdstilsynet* burde muligvis have overvejet at standse arbejdet, indtil støvproblemet var løst.

Arbejdstilsynet var i denne periode flere gange på arbejdspladsen, men fandt ingen grund til at foretage sig noget.

Altså — intet skete!

— I parentes skal bemærkes, at *arbejdsgiveren* først for alvor blev interesseret i et mere effektivt udsugningsanlæg, da det viste sig, at det daværende anlæg blæste støvet ud på arbejdspladsens biler.

Grundlag for grænseværdier. Der er blevet gennemført flere undersøgelser for at skaffe klarhed over, hvor stor risikoen for silikose er ved forskellige støvindhold. En sammenstilling er blevet foretaget af tre forskellige amerikanske undersøgelser. En af dem tyder på, at lige under 50 % af arbejderne får silikose af 30 års arbejde på en arbejdsplads, hvor støvindholdet er det i USA højest tilladte. De to andre undersøgelser peger på, at denne procentsats skulle være omkring 75 %. Den amerikanske grænseværdi tillader ikke så høje kvartindhold som den danske.

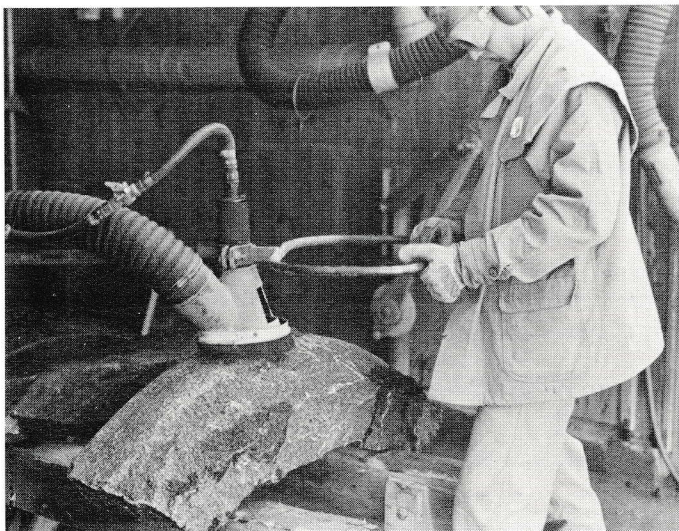
(Arbejdsmiljø fra A til Ø)

Eksempel 3

Fællesklubben klagede i 1977 over lægernes manglende anmeldelse, og klagen blev forelagt *Arbejdstilsynet* til udtalelse. *Arbejdstilsynet* svarede undvigende på klagen.

Et sådant »kiks« i systemet burde have fået *Arbejdstilsynet* til at reagere, f.eks. ved at informere læger om deres forpligtelser og/eller tage initiativ til at anmeldelsespligten blev skærpet.

Hvad skete der? — Intet!

Arbejdstilsynet har ikke fungeret som de skulle i denne sag.

Men: det er alligevel vigtigt at sikre sig, eventuelt via sikkerhedsrepræsentanten, at der sker anmeldelse til *Arbejdstilsynet* — både ved **arbejdsulykker/erhvervs sygdomme** — og ved mistanke om skadelige påvirkninger på arbejdspladsen i det hele taget.

Derfor: stil krav til *Arbejdstilsynet*.
Brug *Arbejdstilsynet* i den faglige kamp for et bedre arbejdsmiljø.
Hvis du får at vide, at forholdene er i orden, men selv stadig har mistanke om det modsatte, så søg hjælp og bistand i din fagforening. Alene er det svært at komme igennem.

Fordi: *Arbejdstilsynet* skal presses til en indsats, ved at blive stillet over for præcise krav. Man står bedre i en faglig aktion, hvis man har været omkring *Arbejdstilsynet* først.

Fagforeningen klager

Arbejdstilsynet greb ikke ind over for støvplagen på stenhuggerpladsen. Det er en af grundene til, at Carl blev så syg af det dårlige arbejdsmiljø, at han til sidst blev erklæret 30 % invalid.

Han sled sig trods alt igennem til folkepensionsalderen. Dette bevirkede, at hans erstatning blev beregnet ud fra folkepensionen og ikke ud fra hans tidligere erhvervsindtægt. Han fik derfor kun tilkendt en erstatning på 98 kr. om måneden, hvorfra der også skulle trækkes skat.

Er det, hvad en stenhuggers helbred er værd?

Denne oplagte urimelighed fik fællesklubben på arbejdspladsen og Murersvendenes Fagforening til at klage,

- for at opnå en større erstatning til Carl,
- og for at få de indblandede myndigheder til at vedkende sig deres ansvar, og dermed forhindre lignende »tilfælde« i fremtiden.

Klagen bevirkede, at *Sikringsstyrelsen* ændrede sin afgørelse. Carl fik forøget sin erstatning til en månedlig ydelse på 1.050 kr. Senere blev den ændret til et engangsbeløb på ialt 64.469 kr.

De forskellige ansvarlige myndigheder forsøgte at undgå at tage stilling til klubbens og fagforeningens øvrige klagepunkter og ville kun vedkende sig småfejl.

Derfor har klagen kørt frem og tilbage mellem disse myndigheder og helt til tops i *Indenrigs- og Arbejdsministeriet*.

Desuden har den været forelagt *Ombudsmanden*.

Klagen er foreløbig blevet til en sag på over 100 sider, som tog sin begyndelse i september 1977. Der er endnu ikke — 3 år efter — opnået en tilfredsstillende afslutning på sagen.

Forløbet har vist, at det er vigtigt:

- At anmelde formodede eller konstaterede erhvervsygdomme straks.
- At klage over læger såfremt de ikke har anmeldt rettidigt!
- At være kritisk over for myndighedernes svar og afgørelser.

Men — forløbet har også vist, at det kræver tid og energi at føre en sådan sag — derfor er det vigtigt at have fagforeningen i ryggen.

Korrespondance mellem fællesklub/fagforening og myndigheder efter anmeldelsestidspunktet.

Korrespondance myndighederne imellem og breve til stenhuggerne er ikke medtaget.

- 27.06.76 Brev fra Fagforeningens advokat til Sikringsstyrelsen.
- 12.01.77 Brev fra Fagforeningens advokat til Sikringsstyrelsen.
- 31.03.77 Brev fra Københavns Lungeklinik til Fællesklubben.
- 20.06.77 Brev fra Fællesklubben til Sikringsstyrelsen.
- 20.06.77 Brev fra Fællesklubben til Den sociale Ankestyrelse.
- 07.07.77 Brev fra Sikringsstyrelsen til Fællesklubben.
- 17.08.77 Brev fra Den sociale Ankestyrelse til Fællesklubben.
- 02.09.77 Brev fra Fællesklubben til Stadsingeniørens Direktorat.
- 02.09.77 Brev fra Fællesklubben til Arbejdstilsynet.
- 08.09.77 Brev fra Arbejdstilsynet til Fællesklubben.
- 14.07.77 Brev fra Københavns Lungeklinik til Fællesklubben.
- 20.09.77 Brev fra Fællesklubben til Sundhedsstyrelsen.
- 20.09.77 Brev fra Fællesklubben til Ombudsmanden.
- 04.10.77 Brev fra Ombudsmanden til Fællesklubben.
- 05.10.77 Brev fra Stadsingeniørens Direktorat til Fællesklubben.
- 03.10.77 Brev fra Københavns Lungeklinik til Fællesklubben.
- 31.10.77 Brev fra Fagforeningen til pressen.
- 03.11.77 Brev fra Fællesklubben til Sundhedsstyrelsen.
- 29.12.77 Brev fra Arbejdstilsynet til Fællesklubben.
- 04.01.78 Brev fra Fællesklubben til Arbejdstilsynet.
- 13.01.78 Brev fra Arbejdstilsynet til Fællesklubben.
- 18.01.78 Brev fra Fællesklubben til Sundhedsstyrelsen.
- 19.01.78 Brev fra Sundhedsstyrelsen til Fællesklubben.
- 31.01.78 Brev fra Arbejdstilsynet til Fællesklubben.
- 01.02.78 Brev fra Ombudsmanden til Fællesklubben.
- 13.02.78 Brev fra Fællesklubben til Arbejdstilsynet.
- 28.03.78 Brev fra Ombudsmanden til Fællesklubben.
- 14.04.78 Brev fra Arbejdstilsynet til Fællesklubben.
- 09.05.78 Brev fra Fagforeningen til Arbejdsministeren.
- 22.05.78 Brev fra Arbejdsministeren til Fagforeningen.
- 06.06.78 Brev fra Fagforeningens advokat til Stadsingeniørens Dir.
- 07.06.78 Brev fra Fagforeningens advokat til Stadsingeniørens Dir.
- 15.06.78 Brev fra Sundhedsstyrelsen til Fællesklubben.
- 23.06.78 Brev fra Sikringsstyrelsen til Fællesklubben.
- 13.07.78 Brev fra Fagforeningen til Sikringsstyrelsen.
- 27.07.78 Brev fra Stadsingeniørens Direktorat til Fagforeningen.
- 10.08.78 Brev fra Sikringsstyrelsen til Fællesklubben.
- 15.08.78 Brev fra Fællesklubben til Sikringsstyrelsen.
- 12.09.78 Brev fra Sikringsstyrelsen til Fællesklubben.
- 23.02.79 Brev fra Fagforeningen til Arbejdsministeren.
- 16.03.79 Brev fra Fagforeningen til Ombudsmanden.
- 27.03.79 Brev fra Sikringsstyrelsen til Fællesklubben.
- 02.04.79 Brev fra Ombudsmanden til Fagforeningen.
- 06.04.79 Brev fra Arbejdsministeren til Fagforeningen.
- 14.05.79 Brev fra Arbejdsministeren til Fagforeningen.
- 09.07.79 Brev fra Ombudsmanden til Fagforeningen.
- 17.01.80 Brev fra Fagforeningen til Arbejdsministeren.
- 12.03.80 Brev fra Indenrigsministeriet til Fagforeningen.
- 21.03.80 Brev fra Arbejdsministeren til Fagforeningen.
- ..... sagen endnu uafsluttet .....

Efterskrift

Alene er man fortabt.

Den ulykkelige sag med vore 3 stenhuggere er et godt eksempel på, at man vanskeligt alene kan hamle op med autoriteter, eksperter og myndigheder.

Det kapitalistiske system, vi lever under, ønsker til enhver tid at få leveret en arbejdskraft, der uden mangler og generende sygdomme kan presses til størst mulig arbejdsydelse — til billigst mulig løn. Kan *arbejdsgiverne* ikke opnå det, sorterer systemet og udstødemekanismerne de besværlige og svagelige fra.

Men kender man sin ret (hvad de fleste desværre ikke gør) — eller har man reelle og dygtige tillidsfolk på arbejdspladsen eller i fagforeningen til at hjælpe — så er man ikke helt fortabt.

De tre stenhuggere havde (på trods af en meget alvorlig invaliditet), ikke en jordisk chance for at få behandlet deres arbejdsskadesag forsvarligt. Kun en ihærdig og bevidst sikkerhedsrepræsentant på arbejdspladsen og en vågen fagforening har gjort det muligt at køre den langvarige og kringledede sag.

Stenhuggerne var ramt af en erhvervssygdom, som har været kendt, siden man i oldtiden begyndte at hugge i sten. Man kan så spørge, hvordan det går i sager med lidt mere ukendte erhvervssygdomme. Sagen i denne pjece viser, at der skal kæmpes hårdt og energisk for at ruske op i myndighedernes og eksperternes ligegyldighed og slendrian. Og sagen er desværre ikke enestående.

Pjecen er ment som en alvorlig anklage mod det danske »velfærdssamfund«, der angiveligt er blandt verdens fem rigeste. Det er en skandale, at man her i landet behandler flittige og dygtige arbejdere, der har slidt og slæbt et langt liv på den måde, og at det er nødvendigt for arbejder-

nes tillidsmænd på arbejdspladsen og i fagforeningen at føre en så hårdnakket kamp for at skaffe kollegerne det, de har krav på.

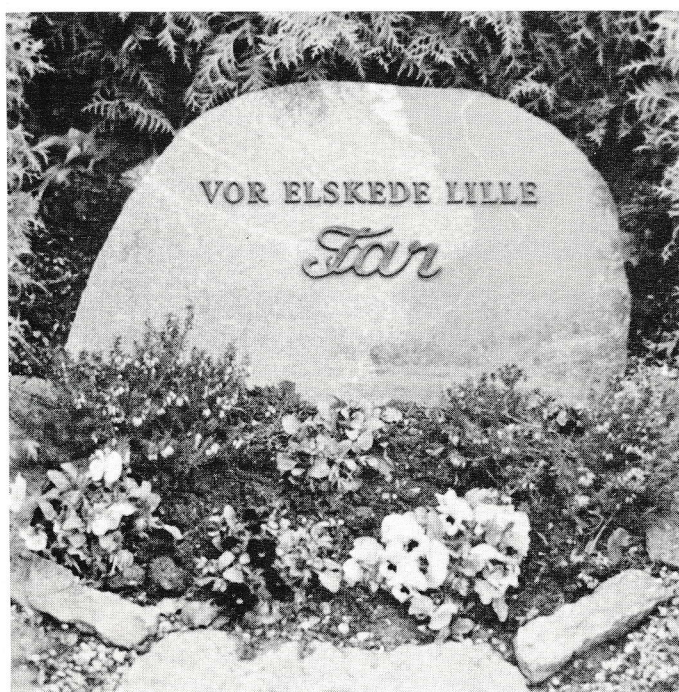
Stenhuggersagen har belært os om mange af de problemer, der opstår i forbindelse med en erhvervs- eller arbejds-skade. De indhøstede erfaringer kan hjælpe ved andre arbejdsskadesager. Derfor er denne pjece lavet.

Vi har det håb, at vi ved at oprulle dette lange sagsforløb kan give andre hjælp og inspiration i *deres* arbejde for at hjælpe folk, ramt af erhvervs- eller arbejdsskader.

Vi har *med vilje* ønsket at rejse en skepsis over for systemet og myndighederne, over for *eksperterne*, *Arbejdstilsynet* og *lægerne*, fordi de har svigtet så groft.

Arbejdsgiverens ansvar vil blive taget op på anden vis.

Der findes mange sådanne sager. Tag fat på dem. Afslør dem — og hold dem frem for de skyldige.

Adresseliste:

Sikringsstyrelsen, Æbeløgade 1, 2100 København Ø,
tlf. (01) 29 95 33.

Den sociale ankestyrelse, Amaliegade 25,
1256 København K, tlf. (01) 11 64 01.

Direktoratet for arbejdstilsynet, Rosenvængets Allé 16-
18, 2100 København Ø, tlf. (01) 38 28 00.

Rigshospitalets arbejdsmedicinske klinik, Blegdamsvej 9,
2100 København Ø, tlf. (01) 38 66 33.

Love:

Lov om arbejdsskadeforsikring, lov nr. 79 af 08.03.78.

Lov om arbejdsmiljø, lov nr. 681 af 28.12.75.

Bekendtgørelser og cirkulærer:

Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 392 af 10.08.78

Socialministeriets bekendtgørelse af 31.03.78
om virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde.
(om lægers anmeldelsespligt).

Aktionsgruppen Arbejdere og Akademikere

Aktionsgruppen er interesseret i at komme i kontakt med såvel arbejdere som fagforeninger og sikkerhedsrepræsentanter på arbejdspladserne, i faglige klubber og i fagforeninger. Hvis man står over for sundhedsmæssige problemer på arbejdspladsen, kan Aktionsgruppen yde råd og vejledning og formidle viden og kontakter.

Man får fat i Aktionsgruppen på denne adresse:

Benny Christensen, Arnesvej 44,
2700 Brønshøj, Telefon (01) 60 26 38.

i Århus:

Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere
Grønningen 4,
8000 Århus C, Telefon (06) 12 23 00.

Aktionsgruppens pjecer

Aktionsgruppen har — bl.a. i samarbejde med fagforeninger — udsendt en række pjecer om arbejdsmiljøspørgsmål. Pjecerne er skrevet m. h. p. at kunne anvendes som materiale til arbejdsmiljøkurser, studiekredse og faglige konferencer.

1. Bedriftssundhedstjeneste — for hvem?
pris 4 kr., incl. moms (udsolgt, en ny er på vej)
2. Ny arbejdsmiljølov — for hvem?
pris 4 kr., incl. moms.
3. Faglig Aktivitet om arbejdsmiljø
pris 4 kr., incl. moms.
4. En arbejdskammerat døde — en gennemgang af en arbejdsskedeforsikrings sag
pris 3 kr., incl. moms
5. Skorstensfejernes Arbejdsmiljø
pris 7 kr., incl. moms.
6. Håndbog om arbejdsskadeerstatning,
pris 10 kr., incl. moms.

Ved køb af 10 eller flere pjecer ydes 10% rabat.

Hvor får man fat i aktionsgruppens pjecer?

Aktionsgruppens pjecer bestilles på disse adresser:

Benny Christensen, Arnesvej 44, 2700 Brønshøj

Tlf. 01 - 60 26 38.

Lars Iversen, Herluf Trollesgade 8,4.tv.,

1052 København K

Tlf. 01 - 13 76 19.

